

Nr 158.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
provisorisk lönereglering för viss personal vid marinen;
given Stockholms slott den 23 mars 1917.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att till provisorisk lönereglering för viss personal vid marinen, i enlighet med de i statsrådsprotokollet angivna grunder, på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 1,607,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Dan. Broström.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
23 mars 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Broström anförde härefter:

Marinförvalt-
ningens skri-
velse den 14
december
1916.

I skrivelse den 14 december 1916 framlade marinförvaltningen förslag rörande *tillfällig löneförbättring från och med år 1917* för viss personal under femte huvudtiteln. I detta förslag ingick sådan löneförbättring för, bland andra, civila befattningshavare i sjöförsvardepartementet och marinförvaltningen.

Kungl. Maj:ts
uppdrag till
marinförvalt-
ningen den 13
januari 1917.

Då Kungl. Maj:t, enligt vad som framginge av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, hade för avsikt att föreslå avlåtande av proposition till riksdagen angående beredande av krigstidshjälp m. m. under år 1917 åt befattningshavare och pensionstagare, anbefalldes marinförvaltningen den 13 sistlidna januari att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till *provisorisk löneroglering*

från och med år 1918 för den personal, som omhandlades i ämbetsverkets berörda framställning den 14 december 1916, med undantag av civila befattningshavare i sjöförsvarsdepartementet och marinförvaltningen.

Till åttlydnad härav har nu marinförvaltningen med skrivelse den 5 innevarande mars överlämnat utredning och förslag uti ifrågavarande hänseende samt därvid anfört huvudsakligen följande.

Marinförvaltningens skrivelse den 6 mars 1917.

Enligt det åt marinförvaltningen den 13 sistlidna januari givna uppdraget skulle från utredningen undantagas civila befattningshavare i sjöförsvarsdepartementet och marinförvaltningen. I sin omtörmälda skrivelse den 14 december 1916 hade ämbetsverket till den personalgrupp, under vilken nämnda befattningshavare inginge, jämväl hänfört extra biträde och vaktmästare i marinstaben, vaktmästare vid sjökrigshögskolan, lektor, lärare, vaktmästare och portvakt vid sjökrigsskolan, rektor och lärare vid skeppsgosseskolan, lärare vid marinintendentskolan, advokatfiskal i Karlskrona och vaktmästare vid marinintendenturkåren, marinens ecklesiastikstat, sjökarteverkets civila personal, inspektören för navigationsskolorna samt föreståndare och lärare vid nämnda skolor ävensom föreståndare och assistent vid nautisk-meteorologiska byrån.

Ämbetsverket hade ansett den begärda utredningen icke vara avsedd att omfatta nu nämnd personal.

Vad befattningshavare på reservstat beträffade, vore deras tjänstgöring inskränkt till särskilda perioder. Avlöningen för denna personal hade blivit bestämd så sent som år 1914. Under sådana förhållanden syntes någon avlöningsreglering för densamma nu ej behöva ifrågakomma.

I fråga om personal, tillhörande marinens reserver, torde en provisorisk löneroglering ej böra omfatta densamma med hänsyn till den inskränkta tjänstgöringsskyldighet, som åläge denna personal. Visserligen hade personalen i avsevärd omfattning måst tagas i anspråk för neutralitetsskyddet, men om detta förhållande skulle anses böra föranleda någon högre gottgörelse, torde den böra utgå i någon annan form än den, varom nu vore fråga.

Det förslag, marinförvaltningen sålunda hade att avgiva, syntes därför böra komma att omfatta *officerare, underofficerare* och *manskap* vid marinen, befattningshavare vid *mariningenjörkåren, marinintendenturkåren* och *marinläkarkåren, flottans poliskår, marinstabens bibliotekarie, sjörullföringsbefälhavare* och *sjörullföringsbiträden* samt *musikdirektörerna vid flottans stationer.*

Då något tillägg i marinens befattningshavares löneförmåner i allmänhet icke ägt rum sedan början av 1900-talet, syntes en löneförbättring vara oundgängligen nödvändig. Av statistisk utredning, därav ämbetsverket haft tillfälle taga del, framginge,

att livsmedel samt bränsle och lyse, vilka varor utgjorde tillsammans 47,9 % av årsutgifterna för ett normalhushåll, fördyrats under åren 1901—1904 med 1 %, åren 1904—1913 med 17 à 21 % och till år 1916 med 65 à 88 %, allt i medeltal.

att kostnaderna för beklädnadsvaror, som utgjorde 10,9 % av årsutgifterna, stigit beträffande andra beklädnadsvaror än skodon under åren 1901—1910 med minst 41 %, åren 1910—1913 med 35 % och åren 1913—1916 med 123 % samt beträffande läder och skodon under åren 1901—1910 med 13 %, åren 1910—1913 med minst 35 % och åren 1913—1916 med minst 62 %; samt

att bostadshyror, som utgjorde 19 % av årsutgifterna, inom ett antal för ifrågavarande ändamål representativa samhällen stigit under åren 1904—1914 med 29 %.

Härav syntes med all önskvärd tydlighet framgå, att den avlöning, som varit lämpad efter tidsförhållandena för 10 à 15 år tillbaka, ingalunda kunde vara tillräcklig att i den omfattning, som avsetts, fylla de verkliga behoven. Även sådana avlöningsförmåner, som reglerats för blott några få år sedan, stode i uppenbart missförhållande till vad som nu erfordrades. De statistiska uppgifterna talade för en kraftig ökning av avlöningsförmånerna, om med dessa skulle kunna upprätthållas samma levnadsförhållanden som före dyrtidens inträdande. Räknat från år 1901 hade redan till år 1913 prisen å livsmedel, bränsle och lyse stigit med omkring 20 %, beklädnadsvaror med över 80 % och bostadshyror med nära 30 %, måhända däröver. I medeltal motsvarade detta en ökning av något över 30 % av ovan angivna delar av ett normalhushålls årsutgifter.

Det vore uppenbart, att de avlöningsbelopp, som i början av 1900-talet kunde anses skäligen, numera icke vore tillräckliga för bekostande av förnödenheter och bestridande av andra utgifter i samma omfattning som under då rådande prislägen. Såväl härav som av i övrigt allmänt kända förhållanden måste en avlöningsförbättring anses oundgängligen nödvändig. Denna löneförbättring syntes böra komma befattningshavare av alla löneklasser till godo.

Visserligen kunde tjänstemännen i högre grader icke anses vara för sin existens i lika stort behov av hjälp mot dyrtiden som vissa andra officerare samt underofficerarna, men det torde icke kunna för-

nekas, att billighet och rättvisa krävde, att även de tjänstemän, som tillhörde de högsta löneklasserna, erhöle compensation för penningvärdets fall. Vid löneregleringen i början av 1900-talet höjdes för de två högsta löneklasserna allenast dagavlöningen med en krona. Att allt fortfarande trots penningvärdets fortsatta fall bibehålla ifrågavarande avlöningsförmåner vid oförändrat belopp syntes icke vara välbetänkt. Det borde ihågkommas, att dessa beställningshavare i statens tjänst nedlagt ett långvarigt och intensivt arbete samt ådagalagt framstående duglighet och skicklighet, innan de uppnått berörda löneklasser, ävensom att deras beställningar medförde ett betydande ansvar. De högre beställningarna vore jämförelsevis få och innehades till dess så hög ålder uppnåts, att något särskilt förvärv efter avgången från stat knappast kunde tänkas. Det kunde icke vara annat än för samhället välbetänkt och gent emot den enskilde rättvist, att den större förtjänsten och dugligheten i statens tjänst likaväl som inom den privata verksamheten värdesattes genom en avlöning, som icke blott täckte de oundgängliga dagliga behoven utan även lämnade möjlighet till besparing. Ett motsatt förfaringssätt skulle utan tvivel i längden beröva staten de dugligaste krafterna.

Under senare tider hade beskattningen av de högre inkomsterna stegrats genom inkomst- och förmögenhetsskatten samt värnskatten, ett förhållande, som även borde beaktas. För de högre löntagarna vore ekiperingen dyrbar, och deras befälsställning medförde även särskilda utgifter, som ej kunde helt undvikas. På statsverkets utgifter invercade ej en löneförbättring för de högre officerarna i avsevärd mån på grund av deras fåtalighet.

Den provisoriska lönereglerng, vartill marinförvaltningen hade att avgiva förslag, torde kunna avse antingen en avlöningsförhöjning, motsvarande den fördyring av levnadskostnaderna i allmänhet, som efter senaste lönereglerng inträtt, fränsett den dyrtid kriget medfört, eller ock en avlöningsförbättring, som motsvarade icke blott nämnda stegring utan därjämte den ökning i levnadskostnader kriget förde med sig, i den mån denna kunde anses komma att göra sig gällande under år 1918. Marinförvaltningen hade funnit sig böra stanna vid det första av dessa alternativ dels på den grund, att den provisoriska lönereglerng, som nu föresloges, i sinom tid och efter en närmare utredning torde böra övergå i en ordinarie lönereglerng och dels av den anledning, att den dyrtidshjälp, som kunde bliva erforderlig under år 1918, knappast läte sig tillförlitligen redan nu beräkna.

För att återställa det förhållande mellan avlöning och levnads-

kostnader, som uppstod, då nu utgående avlöningsförmåner bestämdes för marinens personal, skulle, enligt vad de statistiska siffrorna gåve vid handen, en avsevärd löneförbättring krävas, även om man endast toge hänsyn till den prisstegring, som inträtt före krigets utbrott. Emellertid syntes någon sannolikhet icke finnas för, att de pris på varor och förnödenheter, vilka gällde före kriget, någonsin skulle återkomma. Men om så vore, komme missförhållandet mellan avlöningen och levnadskostnaderna att för den närmaste framtiden än ytterligare stegras.

Marinförvaltningen hade dock icke ansett sig kunna helt lägga de statistiska siffrorna till grund vid beräkandet av löneförbättringen. Men för att i möjligaste mån tillgodose de mest framträdande behoven hade marinförvaltningen tillagt vissa befattningshavare en proportionsvis högre löneförbättring än andra.

I propositionen nr 60 vid 1914 års senare riksdag angående sjöförsvarets ordnande yttrade statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet beträffande ett den 15 april samma år av chefen för marinstaben avgivet förslag till vissa förbättringar i avlöningen för flottans kårer och stater, att det syntes olämpligt att vidtaga så genomgripande ändringar som de av stabschefen då föreslagna, utan att spörsmålet om en lönereglering för marinens personal bleve fullständigt utrett, samt att vid en sådan utredning ej endast frågan om eventuella löneförbättringar i vissa fall utan även möjligheten av besparingar i andra avseenden borde komma under bedömande, varjämte utredningen jämväl borde avse vinnande av förenklingar i de nuvarande onekligen rätt invecklade avlöningsbestämmelserna.

Sedermera hade av tillkallade sakkunniga för verkställande av förberedande utredning rörande lönereglering för marinens personal den 19 januari 1916 avgivits betänkande och förslag i berörda avseende. Vid sådant förhållande hade marinförvaltningen icke ansett sig nu kunna taga hänsyn till alla de frågor, som kunde stå i samband med genomförandet av en definitiv lönereglering. De belopp, som marinförvaltningen föresloge för den provisoriska löneregleringen, hade ämbetsverket emellertid sökt att så avpassa, att däri icke kunde föreligga något hinder för genomförandet av en definitiv lönereglering. Av samma skäl vore beloppen för avlöningsförbättringen så valda, att vad av den sammanlagda årsavlöningen ansåges bära utgå i förskott för månad skulle kunna jämnt delas i 12 delar.

Den löneförbättring inom de särskilda löneklasserna, som marinförvaltningen föresloge, framginge av bifogade tablåer (Bil. A och B) och utgjorde, vad den militära personalen beträffade:

för amirals- och generalsperson	kronor	895: —
» kommandör och överste	»	795: —
» kommandörkapten av 1. graden och överstelöjtnant	»	910: —
» » » 2. » » major	»	750: —
» kapten av 1. klassen	»	1,130: —
» » » 2. »	»	1,050: —
» löjtnant	»	845: —
» underlöjtnant (fänrik)	»	240: —
» flaggunderofficer (ej maskinist)	»	653: 95
» underofficer av 1. graden vid kustartilleriet	»	652: 50
» » » 2. » » flottan (ej maskinist)	»	462: 20
» » » » » » kustartilleriet	»	462: 20
» underofficerskorpraler	»	380: —
» försörjningspliktiga korpraler	»	320: —

Härjämte hade på här nedan anförda skäl för underofficerare vid flottan, vilka icke åtnjöte bostad in natura, föreslagits ett extra tillägg av 180 kronor för underofficerare å annan ort än Stockholm och 240 kronor för underofficerare vid Stockholms station, allt för år och befattningshavare.

I vad mån, utöver den av marinförvaltningen föreslagna löneförbättringen, särskilt krigstidstillägg för år 1918 kunde bliva behöfligt, vore, såsom redan antytts, svårt att nu beräkna. Under senaste tiden inträffade utrikespolitiska förhållanden kunde tänkas medföra en fördyring av levnadskostnaderna, vida överstigande den nuvarande. Redan nu motsvarade fördyringen ett väsentligt högre procenttal än marinförvaltningen ansett sig kunna beräkna såsom avlöningsförhöjning. Skulle detta förhållande komma att än mer stegas, syntes ytterligare åtgärder bliva av nöden. Frågan därom torde emellertid böra upptagas till prövning vid 1918 års riksdag i samband med andra liknande krav.

Med avseende å den föreslagna löneförbättringen ville marinförvaltningen särskilt framhålla följande.

Allt efter som levnadskostnaderna stege och därmed svårigheterna att få inkomsterna att räcka till ökades, vore det nödvändigt tillse, att avlöningsbeloppen noggrannt avpassades efter de verkliga behoven.

Det torde vara allmänt erkänt, att de i förhållande till levnadsbehoven svagast avlönade vore att finna inom kaptens-, löjtnants- och underofficersgraderna.

Vad anginge underlöjtnanter (fänrikar), syntes dessa vara i behov av löneförbättring i mindre mån än övriga officerare. Visserligen vore avlöningen låg och kostnaden för ekiperingen jämförelsevis hög, men dels komme de vid unga år till anställning på stat och dels kunde de tämligen snart vänta befordran, varjämte de torde vara mindre betungade av försörjningsplikt.

För löjtnanter ställde sig förhållandena redan annorlunda. En stor del av dessa torde under den tid, de tillhörde denna löneklass, bilda familj, därest ekonomiska förhållanden icke lade hinder i vägen därför. Efter bestridandet av militära ekiperings- och andra med tjänsten förenade kostnader kunde avlöningen icke vara tillräcklig för de högre utgifter, som följde med bildandet av familj. Löjtnanterna hade ock vid denna tid åtskilliga år varit tjänstemän på stat med ständig tjänstgöring. Med hänsyn jämväl till deras ansvarsfulla befattningar med skyldighet att handhava en dyrbar materiel under svåra förhållanden och såsom instruktörer för den värnpliktiga ungdomen syntes det ock vara önskvärt, att de bereddes en avsevärdare höjning i avlöningsförmånerna.

Vad nu anförts angående löjtnanter ägde sin tillämplighet jämväl beträffande kaptener av 2. klassen. Med avseende å kaptener av 1. klassen tillkomme, att en del av dessa tjänstemän måste vid 55 års ålder avgå från beställning på stat, varefter de finge sina inkomster väsentligt reducerade. Detta vore ett statens krav, oberoende av deras egen önskan. Under den period, som för dem, vilka icke vunne vidare befordran, utgjorde avslutningen på deras aktiva statstjänst, borde de vara fullgott avlönade. Efter avskedet vore de pliktiga att kvarstå i vederbörlig reserv intill fyllda 65 levnadsår, med tjänstgöringsskyldighet vid inträffande mobilisering och i krig. Dessa förhållanden hade marinförvaltningen ansett jämväl böra beaktas vid beräkandet av det avlöningsbelopp, som kunde anses skäligen böra tillkomma dessa tjänstemän.

Enligt vad marinförvaltningen inhämtat, hade arméförvaltningen föreslagit löneförbättringen för överstelöjtnant till 910 kronor och för major till 750 kronor. För åvägabringande av likhet i avlöningsbeloppen hade marinförvaltningen föreslagit samma belopp för motsvarande grader.

Beträffande underofficerarna, till vilka även hänförts sådana underofficerare, som förordnats att i egenskap av månadslönare tjänstgöra å flottans varv och därför uppbure sin avlöning å varvens stat, hade löneökningen föreslagits något större för flaggunderofficerare vid flottan och underofficerare av 1:a graden vid kustartilleriet i jämförelse med

övriga underofficerare med hänsyn till de förras mera ansvarsfulla befattning och deras levnadsomständigheter i allmänhet.

Vid armén hade underofficerarna i allmänhet bostad in natura mot ett avdrag å lönen, som icke motsvarade gällande hyrespris. I några få fall hade jämväl underofficerarna vid flottan bostad in natura. De, som ej hade sådan bostad, åtnjöte inkvarteringsbidrag, vilket utginge vid Stockholms station med 300 kronor för flaggunderofficerare och 240 kronor för underofficerare av 2:a graden samt vid Karlskrona station med 240 kronor för flaggunderofficer och 180 kronor för underofficer av 2:a graden, allt för år räknat. Då dessa belopp väsentligt understeg kostnaderna för bostadshyra, torde underofficerare vid flottan, vilka saknade bostad in natura, böra erhålla ett särskilt tillägg i sina avlöningsförmåner. Detta tillägg syntes icke böra sättas lägre för år och befattningshavare än till 240 kronor vid Stockholms station och 180 kronor vid Karlskrona station. Härigenom skulle flottans underofficerare komma att i avlöningshänseende bliva mera likställda med arméns personal än nu vore fallet.

I fråga om manskapsklassen skilde sig denna i många fall med avseende på sättet för löneförmånernas utgående från vad som i allmänhet vore förhållandet för manskapspersonal vid armén. Vid armén torde nämligen endast i sällsynta fall förekomma, att personer, vilka icke uppnått underofficers grad, bildat familj. Följden bleve, att manskap vid armén i allmänhet åtnjöte sitt underhåll in natura och på grund därav icke torde komma i fråga vid förslag till löneförbättring på grund av dyrtiden. Annorlunda vore förhållandet med de till manskapsklassen hörande underofficerskorpralerna vid flottan och kustartilleriet samt en del korpraler vid flottan. Dessa voro i regel familjeförsörjare, i följd varav det syntes ämbetsverket föreligga fullgoda skäl att i förslaget till löneförbättring jämväl medtaga såväl marinens underofficerskorpraler, vilka med hänsyn till sin tjänstgöring skulle kunna jämnställas med sergeanter av 2:a klassen vid armén, som flottans gifta eller eljest försörjningspliktiga korpraler. Lönetillägget hade ansetts böra sättas för underofficerskorpral till 380 kronor och för korpral till 320 kronor.

Beträffande marinens civilmilitära personal, som upptoges i tablan Bil. A, hade denna tillagts en avlöningsförbättring till enahanda belopp som den militära personalen av den tjänstegrad, vilken svarade mot den tjänsteklass, vartill den civilmilitära befattningshavaren vore att hänföra, dock att med avseende å specialingenjörerna en utjämning föreslagits, på sätt framginge av nyssnämnda tablå.

Med avseende å flottans poliskår hade marinförvaltningen i skrivelse den 8 november 1916 angående förslag till beräkning av utgifterna å vissa femte huvudtitelns anslag för år 1918 föreslagit ett tillfälligt lönetillägg för åren 1917 och 1918, vilket lönetillägg ämbetsverket ansett icke böra sättas lägre för år än till 500 kronor för polis-kommissarie och överkonstapel samt 450 kronor för konstapel; och hölle marinförvaltningen fortfarande före, att flottans poliskår borde erhålla en tillfällig löneförbättring med angivna belopp.

Av den personal, som åtnjöte avlöning i form av arvoden under femte huvudtiteln, hade marinförvaltningen ansett följande befattningshavare böra erhålla provisorisk lönerreglering, nämligen: marinläkare av 2:a graden, marinläkarstipendiater, sjörullföringsbefälhavare, sjörullföringsbiträden, bibliotekarien vid marinstaben samt musikdirektörerna vid flottans stationer.

De växande svårigheterna för marinläkarkårens rekrytering gjorde det till en plikt för marinförvaltningen att föreslå en höjning av det årliga arvodet för marinläkare av 2:a graden ävensom av marinläkarstipendierna. Det förra utgjorde endast 1,800 kronor och ett vart av de senare 900 kronor. Visserligen hade det icke varit avsett, att dessa belopp skulle ens tillsammans med anvisat dagarvode under tjänstgöring utgöra nu nämnda läkares och stipendiaters huvudsakliga bärgning, utan statsverket hade allenast velat med dem tillförsäkra sig rätten att vid behov inkalla befattningshavarna till tjänstgöring. Men det hade visat sig, att sådan inkallelse, som givetvis under de senare åren förekommit i oberäknad utsträckning till följd av flottans mobilisering, medfört så avsevärda hinder och ekonomiska uppoffringar för nu ifrågakvarande personal, att rekryteringen av marinläkarkåren syntes kunna äventyras, om icke olägenheterna av inkallelserna till tjänstgöring bleve åtminstone ur ekonomisk synpunkt i någon mån avhjälpda. För sådant ändamål hade marinförvaltningen ansett sig böra föreslå, att det årliga arvodet åt marinläkare av 2:a graden måtte höjas med 600 kronor från 1,800 kronor till 2,400 kronor och varje stipendium med 300 kronor från 900 kronor till 1,200 kronor.

Sjörullföringspersonalens arvode utgjorde för dag räknat:

för sjörullföringsbefälhavaren i Stockholm	6 kronor	
» sjörullföringsbefälhavare i landsorten	5 »	
» sjörullföringsbiträden i Stockholm	3 »	50 öre
» » i landsorten	3 »	

För befälhavarna torde denna avlöning skäligen böra höjas med 1 krona om dagen. För sjörullföringsbiträdena syntes dagarvodet böra höjas med 50 öre om dagen. Den sålunda föreslagna förhöjningen kunde väl anses låg, men marinförvaltningen hade ansett sig böra taga hänsyn dels därtill, att biträdenas arvoden redan förut blivit höjda i större proportion än officerarnas samt reglerade senare än avlöningen för officerare och underofficerare på stat, dels till sannolikheten därav, att jämväl pensionstagare i allmänhet, till vilka ifrågavarande personal i regel vore hänförlig, komme i åtnjutande av någon extra hjälp mot dyrtiden, därest denna fortfore jämväl ett kommande år. Den föreslagna avlöningsförbättringen utgjorde ungefär 15 till 20 procent av de nu utgående arvoden.

Likställd med sjörullföringsbefälhavarna vore bibliotekarien i marin-staben. Befattningen såsom bibliotekarie innehades nämligen av en pensionerad officer. Vid sådant förhållande hade marinförvaltningen ansett nämnde befattningshavare böra komma i åtnjutande av en löneförbättring efter enahanda grunder som sjörullföringsbefälhavarna eller med 1 krona för dag.

Vid flottans stationer anställda musikdirektörer, nämligen en vid Karlskrona och en vid Stockholms station, vore anställda medelst kontrakt och uppbure en avlöning vid Karlskrona station av 2,000 kronor och vid Stockholms station av 1,800 kronor. Ifrågavarande personal torde kunna jämnställas med musikfanjunkare vid armén. Under förut-sättning att dessa erhöle föreslagen löneförbättring, syntes musiklärarna böra få åtnjuta motsvarande ökning i sina avlöningsförmåner. Denna ökning hade ansetts böra sättas till 650 kronor.

I avlöningen för vissa beställningar inginge även ålderstillägg. Marinförvaltningen hade icke trott sig böra i detta förslag, som allenast avsåge en provisorisk löne reglering, ingå i något bedömande av, huru-vida dessa ålderstillägg skulle behöva höjas, och följaktligen ej heller beräknat någon tillfällig löneförbättring på dessa belopp, utan ansett, att de beställningshavare, som uppbure ålderstillägg, skulle erhålla samma löneförbättring som andra i samma löneklass.

Beträffande utbetalningen av den föreslagna provisoriska löneförbättringen åt officerare och underofficerare samt manskap på stat torde samma föreskrifter böra gälla som i fråga om den dem tillkommande lön, d. v. s. att löneförbättringen utginge månadsvis med $\frac{1}{12}$ av årsbeloppet i förskott för månaden. Detsamma borde även gälla civilmilitär personal med lön på stat.

Vad åter anginge den avlöningsförbättring, som komme att utgå till sådana befattningshavare, vilkas kontanta avlöning utginge i form av arvode eller stipendium, torde den böra utgå enligt samma bestämmelser, som gällde arvode eller stipendium.

Marinförvaltningen ansåge alltså, att angående utbetalningen av den avlöningsförbättring, som för marinens personal kunde i anledning av förevarande förslag bliva bestämd för år 1918, borde föreskrivas,

att löneförbättringen för officerare och underofficerare samt civilmilitär personal med lön på stat skulle utbetalas månatligen i förskott efter avlöningsmånadens ingång;

att beträffande sådana befattningshavare, som uppbure avlöning i form av arvode, men med belopp, fördelat i lön och dagavlöning, skulle i förevarande avseende gälla detsamma som om personal med lön; samt

att löneförbättringen för andra arvodestagare och stipendiater skulle utgå enligt samma bestämmelser, som gällde för arvodet eller stipendiet.

Den av marinförvaltningen föreslagna löneförbättringen uppginge enligt Bil. B till en kostnad av:

för officerare vid flottan.....	kronor	287,185: —
» underofficerare vid flottan	»	376,771: 55
» underofficerare å månadslönarstaten	»	23,442: 10
» underofficerskorpraler och vissa korpraler vid flottan	»	371,120: —
» officerare, underofficerare och underofficerskorpraler vid kustartilleriet	»	307,715: 10
» befattningshavare vid mariningenjörkåren	»	50,195: —
» befattningshavare vid marinintendenturkåren	»	63,835: —
» befattningshavare vid marinläkarkåren	»	32,085: —
» viss personal med arvode	»	24,650: —
» avlöningstillägg till underofficerare, som ej innehade fri bostad	»	144,960: —
<hr/>		
Summa kronor		1,681,958: 75

Detta belopp överstege något den summa, som av Kungl. Maj:t för ändamålet förslagsvis upptagits i 1917 års statsverksproposition, eller 1,500,000 kronor.

Då den provisoriska löneregleringen givetvis måste bliva av konstant natur, syntes det härför erforderliga beloppet lämpligen böra uppföras på ordinarie stat. Då Kungl. Maj:t emellertid i årets statsverks-

proposition härför begärt ett extra förslagsanslag för år 1918, torde ändring däri icke kunna för detta år ifrågasättas.

Under återopande av vad marinförvaltningen sålunda anfört har ämbetsverket hemställt, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att, i enlighet med ovan angivna grunder, för år 1918 finge utgå:

dels följande förhöjning i avlöningen:

till den i tablån Bil. A upptagna personalen med de belopp för år, vilka angåves i samma tablå,

till flottans poliskår med 500 kronor för poliskommissarie och överkonstapel samt 450 kronor till konstapel årligen,

till marinläkare av 2:a graden med 600 kronor för år,

till marinläkarstipendiater med 300 kronor för år,

till musikdirektör vid flottans stationer med 650 kronor för år;

dels följande förhöjning i dagavlöningen:

till sjöfullföringsbefälhavare och bibliotekarien vid marinstaben med 1 krona, och

till rullföringsbiträden med 50 öre;

dels ock avlöningsförhöjning, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, till annan avlöningstagare, som enligt nu nämnda grunder kunde anses berättigad till sådan förhöjning, som ovan angåves.

Därjämte har marinförvaltningen tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för genomförande av den sålunda föreslagna provisoriska löneregleringen å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 1,682,000 kronor.

Enligt vad som framgår av ett vid marinförvaltningens berörda skrivelse den 5 innevarande mars fogat utdrag av ämbetsverkets protokoll för samma dag, yttrade marinöverdirektören under ärendets behandling i marinförvaltningen följande:

»Då kungl. marinförvaltningen den 14 december 1916 avgav förslag till tillfällig löneförbättring från och med år 1917 för viss personal under femte huvudtiteln, framhöll jag, att löneförbättringen, i vad den avsåge befattningshavare tillhörande den egentliga mariningenjörskåren, borde efter dåvarande beräkningsgrunder upptagas till belopp, som angivas i bilagan till mitt yttrande enligt det vid ärendets behandling i ämbetsverket förda protokollet (Bil. C). Dessa belopp överstego den av kungl. marinförvaltningen då föreslagna löneförbättringen för ifrågasvarande personal.

Härvid betonade jag dock att, även om statsmakterna funne skäligt tillerkänna befattningshavare vid mariningenjörskåren en tillfällig löneförbättring till belopp, som angivits i berörda bilaga för den egentliga

Särskilt
yttrande av
marinöver-
direktören.

mariningenjör detaljen och enligt kungl. marinförvaltningens förslag för specialingenjörerna, de befarade svårigheterna att hålla mariningenjörkåren vid fulltalig numerär, vilka jag såsom chef för kåren framhållit i underdånig skrivelse den 7 december 1916, ingalunda kunde anses undanröjda.

Den nu föreslagna provisoriska löneregleringen innebär en nästan genomgående reducering av de belopp, vilka jag då betecknade såsom otillräckliga. Detta, såväl som ock vad senare kommit till min kännedom, ger mig anledning att på det kraftigaste betona vad jag förut i saken framhållit.

Jag finner det därför vara en bjudande nödvändighet, att en mera effektiv och definitiv lönereglering i vad avser mariningenjörkåren med det allra snaraste varder genomförd.»

Departement-
chefens
yttrande.

Under de senast gångna åren hava tid efter annan framställningar om avlösningsförbättringar gjorts av olika grupper av marinens personal. Det lär ock vara ovedersägligt, att behovet av en lönereglering för marinens, liksom för arméns personal, efter hand allt starkare framträtt. Den i marinförvaltningens berörda skrivelse den 5 innevarande mars åberopade statistiken beträffande kostnaderna för de viktigaste förnödenheter och varor samt bostadshyror under tiden från början av 1900-talet, då det stora flertalet av nu gällande löneregleringar för marinens personalkategorier genomfördes, till krigets början giver vid handen, att den under nämnda tid inträdda höjningen av levnadskostnaderna torde kunna uppskattas till omkring 30 %.

Vid sådant förhållande kunde väl den följdriktigaste utvägen synas vara att redan nu söka åvägabringa en definitiv reglering av avlösningsgarna för marinens personal. Häremot tala emellertid flera samverkande omständigheter. Till en början måste betydande svårigheter möta för att under denna tid, då levnadskostnaderna på grund av det pågående kriget och de åtgärder, som därav föranletts, förete synnerligen starka stegringar och oregelbundenheter, kunna finna tillförlitliga normer för en sådan lönereglering. Det torde också kunna tagas för givet, att en definitiv lönereglering skulle ställa större krav på statskassan än som denna i betraktande av andra av tidsförhållandena med nödvändighet påkallade betydande statsutgifter lämpligen kan bära. Man får icke heller förbise, att en dylik lönereglering för med sig ändrade grunder för personalens pensionering, som i sin ordning betinga ökning av kostnaderna även i detta hänseende.

Finner jag alltså av nu angivna skäl, att frågan om en *definitiv* lönereglering för marinens personal icke för närvarande bör upptagas till prövning, synes mig å andra sidan, att en *provisorisk* lösning av

denna personals avlöningsförhållanden icke längre bör undanskjutas. Det lär nämligen med hänsyn till föreliggande omständigheter få anses oundgängligen nödvändigt, att man på denna väg, som enligt min mening för närvarande är den enda framkomliga, söker åstadkomma en utjämning för ifrågavarande personal av förhållandet mellan de nuvarande, redan från början relativt lågt bestämda avlöningsbeloppen och levnadskostnaderna, sådana de tedde sig före krigets början. För staten är det att anse såsom ett viktigt intresse att bereda statstjänarna möjlighet att i görligaste mån upprätthålla den levnadsstandard, som vid nu gällande löne regleringars genomförande varit för dem avsedd; och från den enskilde statstjänarens synpunkt måste det framstå såsom ett fullt berättigat krav, att åtgärder i sådant syfte snarast möjligt vidtagas.

Mot den av marinförvaltningen uppdragna gränsen med avseende å den personal, varå ifrågavarande löne reglering är avsedd att tillämpas, har jag icke något att erinra. Beträffande vidare de av ämbetsverket angivna grunderna för förslaget, för vilka i det föregående redogjorts och varav en sammanfattning föreligger i Bil. A^{*)} och B, finner jag desamma i allmänhet väl avvägda. Marinförvaltningen har, på sätt förut nämnts, icke ansett sig helt böra lägga de statistiska siffrorna till grund för beräkningen av löneförbättringen, men särskilt sökt att i möjligaste mån tillgodose de ekonomiskt svagast ställda och av den inträdda prisstegringen följaktligen hårdast drabbade personalgrupperna. I sådant syfte hava kaptener, löjtnanter och underofficerare tillagts en relativt större löneförbättring än övriga personalkategorier. Därjämte hava av angivna skäl de till manskapsklassen hörande underofficerskorpralerna vid flottan och kustartilleriet ävensom gifta eller eljest försörjningspliktiga korpraler vid flottan ansetts böra komma i åtnjutande av den föreslagna löneförbättringen. I övrigt är att märka, att marinförvaltningen funnit en begränsning uppåt i fråga om befattningshavares avlöningsbelopp för åtnjutande av löneförbättring principiellt oriktig och följaktligen ansett löneförbättringen böra utgå till personalen jämväl i de högsta tjänstegraderna.

Endast i ett avseende finner jag mig icke kunna biträda marinförvaltningens förslag. I förslaget tillägges den i Bil. A upptagna civilmilitära personalen en avlöningsförbättring till enahanda belopp som den militära personalen av den tjänstegrad, vilken motsvarar den tjänstegrad, vartill den civilmilitära befattningshavaren är att hänföra,

*) De i Bil. A angivna, nu utgående inkvarteringsbidragen avse Karlskrona station. Personalens särskilda förmåner under sjötjänstgöring äro i Bil. A icke upptagna.

dock att med avseende å specialingenjörerna en viss utjämning förordats. Vad mariningenjörkåren beträffar, äro emellertid lönerna för de befattningshavare inom denna kår, vilka tillhöra den egentliga mariningenjörsdetaljen, bestämda till högre belopp än för befattningshavare i motsvarande militära tjänstegrad. Såväl med hänsyn härtill som i betraktande av de för närvarande starkt uppåtgående konjunkturerna inom den enskilda skepps- och maskinbyggnadsindustrien, vilka innebära en beaktansvärd fara för mariningenjörkårens behöriga rekrytering, anser jag mig böra förorda den av marinöverdirektören i hans förut berörda yttrande för befattningshavare, tillhörande den egentliga mariningenjörsdetaljen, föreslagna, i Bil. C angivna ökade löneförbättringen.

På sätt framgår av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden den 13 sistlidna januari, bilagt innevarande års statsverksproposition, uttalade jag vid nämnda tillfälle, att jag hade för avsikt att föreslå avlå-tande till innevarande års riksdag av proposition angående provisorisk löne-reglering för viss personal vid marinen, men att ärendet ännu icke förelåg i det skick, att det då kunde underställas Kungl. Maj:ts prövning; och har Kungl. Maj:t enligt förenämnda statsrådsprotokoll, på min hemställan, föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för ifrågavarande ändamål, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, för ändamålet bland de extra förslagsanslagen å femte huvudtiteln för år 1918 beräkna ett belopp av 1,500,000 kronor. Jänlikt marinförvaltningens ifrågavarande förslag skulle kostnaderna för den provisoriska löne-regleringen uppgå till 1,681,958 kronor 75 öre. Till detta belopp lärer böra läggas en summa av 9,185 kronor, utgörande den merkostnad, som skulle uppkomma vid bifall till den av marinöverdirektören gjorda och av mig biträdda framställningen om ökad löneförbättring för de till den egentliga mariningenjörsdetaljen hörande befattningshavarna. Sammanlagda kostnadsbeloppet skulle alltså utgöra 1,691,143 kronor 75 öre. Emellertid synes, på sätt ägt rum vid bestämmandet av beloppet av flottans och kustartilleriets avlöningsanslag för åren 1915, 1916 och 1917 eller allt sedan dessa anslag omlades till förslagsanslag, nyssnämnda summa kunna minskas med viss procent utan att anslagsbeloppet kan befaras komma att överskridas; och synes denna procent, i likhet med vad för nämnda tre år tillämpats beträffande flottans avlöningsanslag, lämpligen böra bestämmas till 5 %. Det belopp, som för ifrågavarande ändamål nu bör av riksdagen äskas för år 1918, torde alltså kunna bestämmas till i avrundat tal 1,607,000 kronor. Härigenom uppkommer visserligen en merkostnad av 107,000 kronor utöver det i statsverkspropositionen för ifrågavarande ändamål beräknade beloppet, 1,500,000 kronor. Nämnda

summa, 107,000 kronor, torde få tackas från de medel å sammanlagt 1,500,000 kronor, som enligt propositionen nr 95 A till innevarande års riksdag ansetts böra reserveras till mötande av stegrade utgiftskrav under de olika huvudtitlarna.

De närmare föreskrifter, som, utöver förut angivna grunder, må bliva erforderliga med avseende å ifrågavarande provisoriska lönereglering, torde, efter det riksdagen fattat sitt beslut i ämnet, utfärdas av Kungl. Maj:t.

I en till riksdagen den 16 innevarande mars avlåten proposition har Kungl. Maj:t gjort framställning om anvisande av medel för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst. Därest denna framställning vinner riksdagens bifall, kommer jämväl marinens personal i åtnjutande av dessa förmåner, i den mån den uppfyller de för desammas utgående uppställda villkor. Dessa förmåner äro nämligen avsedda att under vissa förutsättningar komma *samtliga* statstjänare till godo såsom en bisträckning för den *under kriget* uppkomna höjningen i levnadskostnaderna. Huruvida det må befinnas lämpligt att jämväl till 1918 års riksdag avlåta framställning om beredande av enahanda eller liknande förmåner åt statstjänare under nämnda år, beror givetvis av omständigheter, vilka för närvarande icke kunna bedömas. Jag anser mig emellertid i detta sammanhang böra framhålla, att det nu föreliggande förslaget om provisorisk lönereglering för viss personal vid marinen för år 1918, vilket avser att bereda denna personal en kompensation för den *före kriget* inträdda prisstegringen, är fullt fristående i förhållande till en eventuell framställning till 1918 års riksdag rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp under samma år.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till provisorisk lönereglering för viss personal vid marinen, i enlighet med de av mig tillstyrkta grunder, på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 1,607,000 kronor.

Till vad departementschefen sålunda hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, Bil. D vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gustaf Norblad.

och av marinförvaltningen föreslagen löneförbättring.

Inkvar- terings- bidrag.	Beklädnads- ersättning.	Ersättning för ved och ljus	Portions- ersättning.	Summa summarum.	Löne- förbättring pr år.	Summa kr.	Anmärkingar.
1,200	—	—	—	11,755	895	12,650	
900	—	—	—	9,090	795	9,885	
600	—	—	—	6,925	910	7,835	
600	—	—	—	6,425	750	7,175	
400	—	—	—	5,260	1,130	6,390	
400	—	—	—	4,260	1,050	5,310	
300	—	—	—	2,895	845	3,740	
300	—	—	—	2,115	240	2,355	
240	200	130	226 30	2,848 80	651 20	3,500	För underofficer, som icke innehar fri bostad, till- kommer ett särskilt av- löningstillägg per år av 240 kr. i Stockholm och 180 kr. å annan ort.
240	200	130	226 30	2,481 05	653 95	3,135	
180	200	100	226 30	2,391 05	443 95	2,835	
180	200	100	226 30	2,153 80	462 20	2,616	
240	—	130	—	2,482 50	652 50	3,135	
180	—	100	—	2,153 80	462 20	2,616	
180	lönetillägg 120	—	365	1,497	380	1,877	
120	lönetillägg 180	—	365	1,160	320	1,480	
1,200	—	—	—	11,390	795	12,185	
600	—	—	—	8,425	910	9,335	
600	—	—	—	7,425	750	8,175	
400	—	—	—	6,360	1,130	7,490	
400	—	—	—	5,360	1,050	6,410	
300	—	—	—	4,395	845	5,240	
300	—	—	—	3,395	845	4,240	
—	—	—	—	5,500	1,100	6,600	
—	—	—	—	5,500	1,100	6,600	
—	—	—	—	5,500	800	6,300	
—	—	—	—	5,000	1,100	6,100	
—	—	—	—	5,000	800	5,800	

Bilaga B.

Tablå, utvisande kostnaderna för av marinförvaltningen föreslagen löneförbättring.

	Löneförbättringens belopp för varje befattningshavare.	Antal befattningshavare enligt 1918 års statförlag.	Löneförbättringens sammanlagda belopp för varje befattningsgrupp.	
Flottans officerskår.				
Flaggman	895	4	3,580	—
Kommendör	795	9	7,155	—
Kommendörkapten av 1:a graden	910	22	20,020	—
" " 2:a " 	750	22	16,500	—
Kapten av 1:a klassen	1,130	82	92,660	—
" " 2:a " 	1,050	41	43,050	—
Löjtnant	845	108	91,260	—
Underlöjtnant	240	54	12,960	—
			287,185	—
Flottans underofficerskår.				
Flaggunderofficer (maskinist)	651	20	94	61,212 80
" (ej maskinist)	653	95	145	94,822 75
Underofficer av 2:a graden (maskinist)	443	95	188	83,462 60
" " " " (ej maskinist)	462	20	297	137,273 40
			376,771	55
Underofficerare å månadslönarstat.				
Flaggunderofficer (varvsmaskinist)	651	20	1	651 20
Flaggunderofficer	653	95	18	11,771 10
Underofficer av 2:a graden (varvsmaskinist)	443	95	4	1,775 80
" " " " 	462	20	20	9,244 —
			23,442	10
Underofficerskorpraler och vissa korpraler vid flottan.				
Underofficerskorpral (1:a lönegraden)	380	—	724	275,120 —
Korpral (2:a lönegraden), gift eller ankling med minderårigt barn	320	—	300	96,000 —
			371,120	—
Kustartilleriet.				
Chef	895	—	1	895 —
Överste	795	—	2	1,590 —

	Lönförbättringens belopp för varje befattningshavare.	Antal befattningshavare enligt 1918 års statförslag.	Lönförbättringens sammanlagda belopp för varje befattningsgrupp.
Överstelöjtnant	910	4	3,640
Major	750	8	6,000
Kapten av 1:a klassen	1,130	28	31,640
" " 2:a " 	1,050	22	23,100
Löjtnant	845	44	37,180
Underlöjtnant	240	24	5,760
Underofficer av 1:a graden	652	50	43,717
" " 2:a " 	462	20	61,472
Underofficerskorpral (1:a lönegraden)	380	244	92,720
			307,715
Mariningenjörkåren.			
Marinöverdirektör	795	1	795
Marindirektör av 1:a graden	910	3	2,730
" " 2:a " 	750	3	2,250
Mariningenjör av 1:a graden, 1:a löneklassen	1,130	11	12,430
" " " " 2:a " 	1,050	5	5,250
" " 2:a graden	845	8	6,760
Extra mariningenjör	845	4	3,380
Stationsingenjör	1,100	2	2,200
Verkstadsingenjör med förordnande	800	2	1,600
Torped-, min- och elektroingenjör med fullmakt.....	1,100	8	8,800
Torped-, min-, elektro- och artilleriingenjör samt kemist med förordnande	800	5	4,000
			50,195
Marinintendenturkåren.			
Marinöverintendent	795	1	795
Förste marinintendent, 1:a löneklassen	910	2	1,820
" " 2:a " 	750	4	3,000
Marinintendent av 1:a graden, 1:a löneklassen	1,130	25	28,250
" " " " 2:a " 	1,050	12	12,600
" " 2:a graden	845	18	15,210
Marinunderintendent	240	9	2,160
			63,835

	Löneförbättringens belopp för varje befattningshavare.	Antal befattningshavare enligt 1918 års statförslag.	Löneförbättringens sammanlagda belopp för varje befattningsgrupp.
Marinläkarkåren.			
Marinöverläkare	795	1	795
Förste marinläkare	910	3	2,730
Marinläkare av 1:a graden	1,130	12	13,560
" " 2:a "	600	20	12,000
Marinläkarstipendiater	300	10	3,000
			32,085
Viss personal med arvode.			
Marinstabens bibliotekarie	365	1	365
Sjörullföringsbefälhavare	365	6	2,190
Sjörullföringsbiträde	182	6	1,095
Poliskommissarie	500	1	500
Överkonstapel	500	6	3,000
Konstapel	450	36	16,200
Musikdirektör	650	2	1,300
			24,650
Särskilt avlöningstillägg för underofficerare (jämväl å månadslönarstat), som ej innehava fri bostad:			
Underofficerare i Stockholm, förslagsvis	240	250	60,000
" å övriga orter, "	180	472	84,960
			144,960
		Summa	1,681,958 75

Bilaga C.

Tablå, utvisande av marinöverdirektören föreslagen löneförbättring för befattningshavare inom mariningenjörkåren (med undantag av specialingenjörerna).

L ö n e k l a s s .	Lön och dagavlönning.	Beräknad procent.	Löneförbättringens avjämnade belopp.	Sammanlagda summan av lön, dagavlönning och löneförbättring.
Marinöverdirektör	10,190	10	1,020	11,210
Marindirektör av 1:a graden	7,825	15	1,200	9,025
Marindirektör av 2:a graden	6,825	15	1,020	7,845
Mariningenjör av 1:a graden, 1:a löneklassen.	5,960	20	1,200	7,160
Mariningenjör av 1:a graden, 2:a löneklassen.	4,960	30	1,440	6,400
Mariningenjör av 2:a graden	4,095	30	1,200	5,295
Extra mariningenjör	3,095	30	900	3,995
Mariningenjörstipendiat (inkallad).....	3,095	10	300	3,395